

IMIDJ PSIXOLOGIYASI FANINING PREDMETI VA OBYEKTI

Yormatova Umida Anvar qizi

Yangi asr universiteti o'qituvchisi

umidaanvarovna91@gmail.com

Abdurasulova Umida Raxmatovna

Yangi asr universiteti talabasi

diyoraabduvaliyeva92688@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18243623>

ARTICLE INFO

Received: 31st December 2025

Accepted: 11th January 2026

Published: 14th January 2026

KEYWORDS

imidj psixologiyasi, imidj tushunchasi, shaxs imidji, ijtimoiy idrok, psixologik ta'sir, kommunikativ jarayon, o'zini taqdim etish, ijtimoiy munosabatlar, psixologik mexanizmlar, kasbiy imidj

ABSTRACT

Mazkur maqolada imidj psixologiyasi fanining predmeti va obyektini ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Unda imidj tushunchasining psixologik mohiyati, shaxs va ijtimoiy guruhlar faoliyatidagi o'rni, imidj shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar hamda uning idrok, munosabat va ijtimoiy ta'sir jarayonlari bilan bog'liqligi yoritiladi. Shuningdek, imidj psixologiyasining mustaqil fan sifatida rivojlanishi, uning amaliy ahamiyati va zamonaviy jamiyatdagi funksiyalari ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari imidj psixologiyasining ta'lim, boshqaruv va kasbiy faoliyatdagi ahamiyatini ochib beradi.

Kirish. Zamonaviy jamiyatda shaxsning ijtimoiy faolligi, kasbiy muvaffaqiyati va jamoatchilik tomonidan qabul qilinishi ko'p jihatdan uning imidji bilan bog'liqdir. Bugungi globallashtirish va axborot texnologiyalari tez sur'atlar bilan rivojlanayotgan sharoitda imidj nafaqat tashqi ko'rinish yoki nutq madaniyati bilan, balki shaxsning psixologik xususiyatlari, ijtimoiy xulqi va kommunikativ kompetensiyasi bilan ham belgilanadi. Shu nuqtayi nazardan, imidj psixologiyasi fanining predmeti va obyektini ilmiy jihatdan tahlil qilish muhim nazariy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Imidj psixologiyasi shaxsning o'zini idrok etishi, boshqalar tomonidan qabul qilinishi hamda ijtimoiy muhit bilan o'zaro ta'sir jarayonlarini o'rganadi. Bu fan shaxs, ijtimoiy guruhlar va kasbiy subyektlarning ijtimoiy obrazini shakllantirish mexanizmlarini psixologik qonuniyatlar asosida tahlil qiladi. Ayniqsa, pedagog, rahbar, mutaxassis va jamoat arboblarning imidji jamiyat rivojida muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu sababli imidj psixologiyasi zamonaviy psixologiya fanlari tizimida mustaqil va dolzarb yo'nalish sifatida shakllanib bormoqda.

O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash va pedagoglarning kasbiy salohiyatini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qabul qilingan ta'limga oid farmon va qarorlarda zamonaviy bilim, malaka va kompetensiyalarga ega bo'lgan, kommunikativ jihatdan yetuk hamda ijtimoiy mas'uliyatli mutaxassislarni tayyorlash vazifalari belgilab berilgan. Ushbu hujjatlarda shaxsning kasbiy va ijtimoiy imidjini shakllantirish, pedagog va rahbarlarning jamiyatdagi nufuzini oshirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan.¹

Shuningdek, oliy ta'lim tizimini rivojlantirishga qaratilgan davlat dasturlarida talabalarda shaxsiy rivojlanish, o'zini taqdim etish, ijtimoiy moslashuv va professional imidj ko'nikmalarini shakllantirish zarurligi ta'kidlanadi. Bu esa imidj psixologiyasining nafaqat

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining, 2023-yildagi Oliy ta'lim tizimini rivojlantirish va zamonaviy mutaxassislar tayyorlashga doir davlat dasturi.

nazariy, balki amaliy fan sifatidagi ahamiyatini yanada oshiradi. Imidj psixologiyasi shaxsning ichki psixologik holati va tashqi ijtimoiy namoyon bo'lishi o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ochib berishga xizmat qiladi.

Mazkur maqolada imidj psixologiyasi fanining predmeti va obyekt tushunchalari ilmiy-psixologik yondashuv asosida tahlil qilinadi. Imidj tushunchasining mazmuni, uning shakllanish mexanizmlari, shaxs va jamiyat o'rtasidagi o'zaro ta'sir jarayonidagi o'rni yoritiladi. Tadqiqot natijalari ta'lim, boshqaruv va kasbiy faoliyat sohalarida imidj psixologiyasidan samarali foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi.

Imidj psixologiyasi zamonaviy psixologiya fanlari tizimida muhim va dolzarb yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Jamiyat taraqqiyoti, ijtimoiy munosabatlarning murakkablashuvi va axborot almashinuvi tezlashgan hozirgi davrda shaxsning qanday qabul qilinishi, u haqda shakllanadigan tasavvur va ijtimoiy baho uning hayotiy muvaffaqiyati, kasbiy rivoji hamda jamiyatdagi o'rniga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli imidj psixologiyasi fanining predmeti va obyekt masalasi ilmiy jihatdan chuqur o'rganishni talab etadi.

Imidj tushunchasi keng ma'noda shaxs, guruh yoki tashkilot haqida ijtimoiy ongda shakllanadigan barqaror tasavvur, obraz sifatida talqin qilinadi. Psixologik nuqtayi nazardan imidj bu faqat tashqi ko'rinish yoki xulq-atvor emas, balki shaxsning ichki psixologik holati, qadriyatlari, motivlari, emotsional holatlari va kommunikativ xususiyatlarining tashqi muhitda namoyon bo'lishidir. Imidj psixologiyasi aynan mana shu ichki va tashqi omillarning o'zaro bog'liqligini o'rganishga qaratilgan fan sifatida shakllangan.

Imidj psixologiyasi fanining predmeti shaxs yoki ijtimoiy subyektning ijtimoiy obrazini shakllantirish, idrok etish va baholash jarayonlarining psixologik qonuniyatlarini o'rganishdan iborat. Bu jarayonda shaxsning o'zini qanday ko'rishi, boshqalar tomonidan qanday qabul qilinishi va bu ikki jihat o'rtasidagi tafovut muhim ahamiyat kasb etadi. Predmet doirasida imidjning shakllanish mexanizmlari, ijtimoiy stereotiplar, ijtimoiy idrok, ta'sirchanlik, ishonchlilik va muloqot jarayonlari tahlil qilinadi. Shuningdek, imidjning ongli va ongsiz shakllanish omillari, shaxsning o'zini taqdim etish strategiyalari ham fan predmetining muhim tarkibiy qismlaridan biridir.

Imidj psixologiyasi shaxsning ijtimoiy moslashuvi va o'zini namoyon etish jarayonlarini chuqur o'rganadi. Inson jamiyatda yashar ekan, u doimo boshqalar bilan muloqotda bo'ladi va bu muloqot jarayonida u haqda muayyan fikr va baholar shakllanadi. Ushbu baholar ko'pincha birinchi taassurot asosida yuzaga keladi va keyinchalik barqaror imidjga aylanadi. Shu sababli imidj psixologiyasi birinchi taassurot, tashqi ko'rinish, nutq, tana harakatlari, mimika va pantomimika kabi omillarning psixologik ta'sirini ham o'rganadi.

Imidj psixologiyasi fanining obyekt esa shaxs, ijtimoiy guruhlar, kasbiy subyektlar va jamoatchilik bilan bog'liq bo'lgan imidj jarayonlaridir. Fan obyekt sifatida alohida shaxsning imidji, pedagog, rahbar, siyosatchi, shifokor, psixolog kabi kasb egalari imidji, shuningdek, ta'lim muassasasi yoki tashkilot imidji ham qaraladi. Obyekt doirasida imidjning individual, guruhiy va institutsional shakllari mavjud bo'lib, ularning har biri o'ziga xos psixologik xususiyatlarga ega.

Shaxs imidji imidj psixologiyasining markaziy obyektlaridan biri hisoblanadi. Shaxs imidji uning xarakteri, temperament xususiyatlari, ijtimoiy rollari, qadriyatlari va hayotiy pozitsiyasi bilan chambarchas bog'liq. Shaxs o'z imidjini ongli ravishda shakllantirishi yoki u ongsiz tarzda ijtimoiy muhit ta'sirida yuzaga kelishi mumkin. Imidj psixologiyasi aynan mana shu jarayonlarni o'rganib, shaxsning o'zini anglash va o'zini boshqarish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi.

Kasbiy imidj ham fan obyektining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Kasbiy faoliyat jarayonida shaxsning imidji uning professional kompetensiyasi, mas'uliyati, muloqot madaniyati va axloqiy fazilatlarini orqali namoyon bo'ladi. Masalan, pedagog imidji nafaqat bilim darajasi, balki talabalar bilan munosabati, nutqi, xulqi va shaxsiy namunasida aks etadi.

Shu bois kasbiy imidjni shakllantirish ta'lim va tarbiya jarayonining muhim jihatlaridan biri sifatida qaraladi.

Imidj psixologiyasi fanining obyekt sifatida ijtimoiy guruhlar va tashkilotlar imidji ham alohida ahamiyatga ega. Tashkilot imidji uning ichki madaniyati, rahbariyat uslubi, xodimlar o'rtasidagi munosabatlar va jamoatchilik bilan aloqalar orqali shakllanadi. Bu jarayonlarda psixologik muhit, ijtimoiy kayfiyat va jamoaviy identifikatsiya muhim rol o'ynaydi. Imidj psixologiyasi ushbu omillarni tahlil qilib, ijtimoiy barqarorlik va samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.

Imidj psixologiyasining predmeti va obyekt o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, ularni bir-biridan ajratib bo'lmaydi. Predmet orqali imidjning psixologik qonuniyatlari ochib berilsa, obyekt orqali bu qonuniyatlarning real hayotdagi namoyon bo'lish shakllari o'rganiladi. Ushbu fan shaxs va jamiyat o'rtasidagi murakkab munosabatlarni tushunishga, ijtimoiy ta'sir mexanizmlarini anglashga va shaxsning ijtimoiy muvaffaqiyatini ta'minlashga yordam beradi. Imidj psixologiyasi fanining predmeti va obyekt shaxs, jamiyat va ijtimoiy munosabatlar kesishgan nuqtada joylashgan bo'lib, u zamonaviy psixologiya uchun muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega. Ushbu fan shaxsning o'zini anglashini, ijtimoiy moslashuvini va kasbiy faoliyatda samarali bo'lishini ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bois imidj psixologiyasini chuqur o'rganish bugungi kun mutaxassislar uchun zaruriy ehtiyoj sifatida namoyon bo'lmoqda.

Asosiy qism. Imidj psixologiyasi fanini chuqur o'rganishda nazariy tushunchalarni tizimli ravishda jadval va sxemalar orqali yoritish muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday yondashuv fan predmeti va obyektning mohiyatini aniqroq anglashga, ularning o'zaro bog'liqligini ko'rsatishga xizmat qiladi.

1-jadval. Imidj psixologiyasi fanining predmeti va obyekt

Tushuncha	Mazmuni	Psixologik yo'nalishi
Fan predmeti	Imidjning shakllanishi, idrok etilishi va baholanishining psixologik qonuniyatlari	Ijtimoiy idrok, muloqot, psixologik ta'sir
Fan obyekt	Shaxs, ijtimoiy guruh, kasbiy subyekt va tashkilot imidji	Shaxs psixologiyasi, ijtimoiy psixologiya
Tadqiqot yo'nalishi	Imidj yaratish va boshqarish jarayonlari	Amaliy va nazariy psixologiya
Natijaviy maqsad	Ijtimoiy qabul qilinish va samaradorlikni oshirish	Kasbiy va ijtimoiy moslashuv

Jadval tahlili:

Ushbu jadvalda imidj psixologiyasining asosiy tushunchalari tizimli ko'rinishda yoritilgan. Fan predmeti asosan ichki psixologik jarayonlarga, ya'ni idrok, baholash va ijtimoiy ta'sir mexanizmlariga qaratilgan bo'lsa, fan obyekt real hayotdagi subyektlar — shaxs va guruhlar imidjini o'z ichiga oladi. Bu esa imidj psixologiyasining nazariy va amaliy jihatlar o'zaro uzviy bog'liqligini ko'rsatadi.

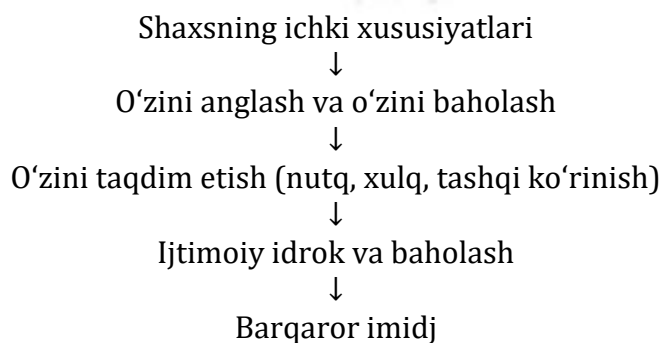
2-jadval. Imidj psixologiyasi obyektlarining tasnifi

Obyekt turi	Tavsifi	Misol
Individual imidj	Alohida shaxsga xos ijtimoiy obraz	Talaba, pedagog
Kasbiy imidj	Kasb doirasida shakllangan obraz	O'qituvchi, rahbar
Guruhiy imidj	Jamoa yoki ijtimoiy guruh qiyofasi	Pedagoglar jamoasi
Institutsional imidj	Tashkilot yoki muassasa nufuzi	OTM, maktab

Jadval tahlili:

Mazkur jadval imidj psixologiyasi obyektlarining ko'p qirrali ekanini ko'rsatadi. Individual imidj shaxsning individual psixologik xususiyatlari bilan bog'liq bo'lsa, kasbiy va institutsional imidj ijtimoiy mas'uliyat va jamiyat bahosi bilan belgilanadi. Bu tasnif imidj psixologiyasining turli sohalarda qo'llanish imkoniyatlarini kengaytiradi.

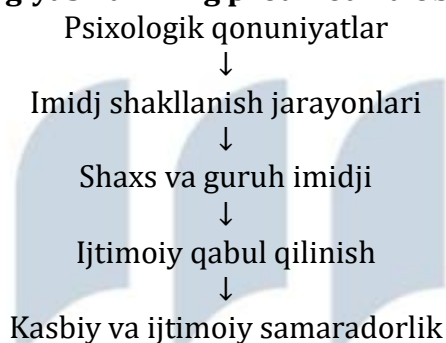
1-sxema. Imidj shakllanishining psixologik mexanizmi

Sxema tahlili:

Ushbu sxema imidj shakllanishining bosqichma-bosqich jarayon ekanini ko'rsatadi. Imidj shaxsning ichki psixologik holatidan boshlanib, tashqi ijtimoiy baholash orqali barqarorlashadi. Bu jarayonda shaxsning o'zini anglash darajasi muhim rol o'ynaydi. Agar ichki va tashqi baho o'rtasida uyg'unlik bo'lsa, imidj ijobiy va barqaror bo'ladi.

2-sxema. Imidj psixologiyasi fanining predmeti va obyekt o'zaro bog'liqligi

Sxema tahlili:

Bu sxema fan predmeti va obyektining uzviy bog'liqligini aks ettiradi. Predmet sifatida o'rganiladigan psixologik qonuniyatlar obyekt — shaxs va guruh imidjida namoyon bo'ladi. Natijada ijtimoiy qabul qilinish va kasbiy samaradorlik oshadi. Ushbu bog'liqlik imidj psixologiyasining amaliy ahamiyatini asoslab beradi.

Xulosa. Imidj psixologiyasi fanining predmeti va obyekt masalasini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, ushbu yo'nalish zamonaviy psixologiya fanlari tizimida muhim va mustaqil o'rin egallaydi. Jamiyatda shaxsning qanday qabul qilinishi, unga nisbatan shakllanadigan ijtimoiy munosabat va baholar ko'p jihatdan uning imidjiga bog'liq bo'lib, bu holat insonning shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli imidj psixologiyasini o'rganish nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ham ega.

Imidj psixologiyasi fanining predmeti shaxs va ijtimoiy subyektlarning imidji shakllanishi, idrok etilishi va baholanishining psixologik qonuniyatlarini o'rganishga qaratilgan. Ushbu fan doirasida imidjning ichki psixologik omillar bilan tashqi ijtimoiy namoyon bo'lishi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik chuqur tahlil qilinadi. Shaxsning o'zini anglash darajasi, o'ziga bo'lgan munosabati, kommunikativ xulqi va ijtimoiy tajribasi uning imidjini belgilovchi muhim omillar sifatida namoyon bo'ladi. Bu jarayonlar imidjning barqaror yoki o'zgaruvchan bo'lishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Fan obyektiga shaxs, ijtimoiy guruhlar, kasbiy subyektlar va tashkilotlarning imidji kiradi. Obyektlarning bunday keng qamrovli bo'lishi imidj psixologiyasining turli sohalarida qo'llanilish imkoniyatlarini kengaytiradi. Ayniqsa, ta'lim, boshqaruv, tibbiyot, siyosat va xizmat ko'rsatish sohalarida imidj psixologiyasining ahamiyati tobora ortib bormoqda. Kasbiy imidj shaxsning professional kompetensiyasi va axloqiy fazilatlarini bilan uyg'unlashgan holda jamiyat tomonidan baholanadi.

Imidj psixologiyasi fanining predmeti va obyekt o'zaro uzviy bog'liqdir. Predmet orqali aniqlangan psixologik qonuniyatlar obyekt sifatida qaralayotgan shaxs yoki guruh imidjida amaliy jihatdan namoyon bo'ladi. Ushbu bog'liqlik imidj psixologiyasining nazariy bilimlarini

real hayotda qo'llash imkonini beradi. Natijada shaxsning ijtimoiy moslashuvi, muloqot samaradorligi va kasbiy muvaffaqiyati oshadi.

Xulosa qilib aytganda, imidj psixologiyasi fanining predmeti va obyekt shaxs va jamiyat o'rtasidagi murakkab psixologik munosabatlarni o'rganishga xizmat qiladi. Ushbu fan insonning o'zini anglashini chuqurlashtiradi, ijtimoiy muhit bilan samarali o'zaro ta'sirni ta'minlaydi va shaxsning kasbiy hamda ijtimoiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois imidj psixologiyasini o'rganish va amaliyotda qo'llash zamonaviy mutaxassislar uchun muhim ilmiy va amaliy ehtiyoj sifatida namoyon bo'lmoqda.

ADABIYOTLAR:

1. Kenjaboyev, A.E.; Kenjaboyeva, D.A. Pedagogik deontologiya va kompetentlik. 2021. Termiz davlat universiteti
2. Barotov, Sh.R. Umumiy psixologiya (darslik). 2020. "Navro'z" nashriyoti (Toshkent).
3. Gawronski, B. (Ed.). Advances in Experimental Social Psychology (Volume 63). 2021. Elsevier.
4. Aronson, E.; Wilson, T.; Akert, R.; Sommers, S. Social Psychology (11th Edition). 2022. Pearson.

